

From: [REDACTED]
Subject: [NDE](#)
Date: Ymateb SAIL i'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol drafft
15 November 2019 22:34:39
Attachments: [SAIL - FfDC.docx](#)

Annwyl FfDC

Atodaf ymateb SAIL i'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol drafft.

Yn gywir

Robat Idris

[REDACTED]

Ymateb SAIL i'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol drafft

Mae SAIL yn grwp gwirfoddol o bobl sy efo ffydd ym mhotensial ein cymunedau yng Ngwynedd a Mon. Daw ein henw o'n cred mai Cymuned yw sail cynifer o bethau pwysig – economi, celf, treftadaeth, gofal amgylcheddol, y Gymraeg ac yn y blaen. Pwysleisiwn mai un elfen yn unig yw economi mewn cymdeithas iach a gwaraidd. “Cymuned o gymunedau yw Cymru”.

‘Rydym yn cefnogi datblygiad cymunedau fel sail i ddyfodol ffyniannus, hyderus, iach, gwyrdd, Cymreig, cyfartal. Mae cymuned yn bwysig i bobol, a mae mwy a mwy o dystiolaeth fod mentrau cymunedol yn llwyddo ac yn ffordd ymlaen. Mae angen atgynhyrchu'r pethau hyn ar raddfa eang er mwyn creu cymunedau iach a gwydn. Mae'r model o ddatblygu cymunedol yn bodoli ac yn gweithio a mae modd i gymunedau yng Ngwynedd a Mon efelychu ac addasu y model hwn. Mae ein pwyslais ni ar y Gogledd-Orllewin, ond gellid cymhwyso y strategaeth gymunedol i ardaloedd eraill Cymru, mewn ffyrdd sy'n addas iddyn nhw.

Mae modd cadw arian o fewn ein cymunedau yn hytrach na gadael i'r elw fynd allan o'r economi leol, a felly mae croeso i gefnogaeth Llywodraeth Cymru i'r syniad o Economi Sylfaenol.

‘Rydym yn datblygu syniadau ar sut i sicrhau y bydd ein hieuenctid yn medru byw a gweithio yn eu hardaloedd, a hynny mewn tai y gallan nhw ei fforddio.

Ofer fydd dilyn patrwm y gorffennol o ddisgwyl achubiaeth gan gwmnïau cyfalafol rhyngwladol. Dyna pam y credwn mai anaddas ydi cynlluniau swyddogol fel y Cynllun Twf Gogledd Cymru.

Yn lle gwastraffu llawer o amser ac adnoddau cyhoeddus ar yr hen strategaeth aflwyddiannus, dylid cefnogi strategaeth gymunedol. Credwn y gallai ein cymunedau drawsnewid eu hunain pe caent gefnogaeth debyg i'r hyn a roddir i gwmnïau mawrion – sy'n aml yn dod yma oherwydd abwyd ariannol, ac yna yn gadael ar ôl ecsploetio ein hadnoddau naturiol a'n pobl, gan adael problemau cymdeithasol a strwythurol yn dilyn hynny.

Dyna pam y gallwn groesawu elfennau o'r Fframwaith, ond yr hyn sy'n amlwg wrth edrych ar y Fframwaith yn ei gyfanrwydd yw mai ceisio dilyn y model sy wedi methu a wneir, ac os rhywbeth prysuro dadfeiliad pellach yn ein cymunedau. Tra'n cydnabod fod angen ceisio cynllunio ar gyfer y dyfodol, 'rydym yn anghytuno efo rhagdybiaeth y Fframwaith mai agenda o dyfu economaidd yn dilyn patrymau'r gorffennol sydd ei angen, er gydag elfen o wyrddni. Felly cynllun o'r brig i lawr yw hwn. Ein cred ni yw mai datblygu o'r gwaelod i fyny sydd ei angen – sef o'n cymunedau.

Rhown sylw i agweddau o'r Fframwaith yn y rhannau sy'n dilyn. (Dyfyniadau o'r FfDC mewn italig).

RHAGAIR gan Mark Drakeford (tud 4)

“Mae’r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol yn elfen hanfodol o wneud Cymru yn lle teg, gwyrdd a llewyrchus.”

“Mae’n cwmpasu ystod o faterion a heriau, gan gynnwys cyflenwad ynni, trafnidiaeth, yr amgylchedd naturiol, tai a datblygu diwydiannol.”

-Mark Drakeford

Anodd anghytuno efo hyn – ond yn anffodus dydi’r Fframwaith ddim yn cyd-fynd efo’r ddelfryd.

RHAGAIR gan Julie James (Gweinidog Llywodraeth Leol a Thai) (tud 5)

“Nodwedd bwysig iawn o’r ddogfen hon yw’r polisiau rhanbarthol.”

Credwn fod y rhanbarthau a bennwyd yn rhai annaturiol gan fod yna gymaint o amrywiaeth o fewn y rhanbarthau. Yn ogystal, mae’r pwyslais a roddir ar ganolbwyntio ar ardaloedd dinesig a threfol, ac ar gysylltiadau trafnidiaeth o’r Gorllewin i’r Dwyrain, yn debygol o annog mwy o’n pobl ifanc i adael Gwynedd a Mon, a chael effaith andwyol ar y cymunedau a’r Gymraeg.

1. CYFLWYNIAD (tud 6 – 11)

“Mae’n fframwaith yr adeiledir arno gan Gynlluniau Datblygu Strategol (CDSau) ar lefel ranbarthol a Chynlluniau Datblygu Lleol (CDLlau) ar lefel awdurdod lleol. Bydd y cynlluniau hyn yn nodi lleoliad seilwaith a datblygiadau newydd. Mae’n ofynnol i CDSau a CDLlau gydymffurfio â’r FfDC a rhaid iddynt gael eu diweddarw’n rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod nhw a’r FfDC yn cydweithio’n effeithiol. Rhaid i benderfyniadau cynllunio ar bob lefel o’r system gynllunio yng Nghymru gael eu gwneud yn unol â’r cynllun datblygu yn gyffredinol.” – tud 6

Mae’r gwahanol lefelau o gynlluniau yn mynd yn groes i ddemocratiaeth leol, gan y gellir anwybyddu Cynllun Datblygu Lleol os yw’n groes i Gynllun Datblygu Strategol a’r FfDC. Hefyd mae’r bwriad i gael aelodau anetholedig ar y Byrddau Strategol yn wrth-ddemocrataidd.

2. CYMRU: TROSOLWG – HERIAU A CHYFLEOEDD (tud 12 – 17)

“Mae’r Gymraeg yn iaith fyw, gyda mwy na 562,000 o siaradwyr ym mhob cwr o’r wlad. Ein huchelgais ar gyfer y Gymraeg yw cyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg, yn ogystal â chynnydd o 10% yn y ganran y bobl sy’n siarad Cymraeg bob dydd erbyn 2050.” – tud 12

Cymeradwywn yr uchelgais, ond ofnwn fod y FfDC yn milwrio yn erbyn y bwriad clodwiw hwn. Rhoddwyd y rhesymau yn barod, ac yn ogystal nodwn nad oes yna fawr o son am sut i wneud yr iaith yn un a gaiff ei defnyddio fwy a mwy gan gymunedau sy wedi arfer ildio’r flaenoriaeth i’r Saesneg.

“Rydym yn dibynnu ar adnoddau naturiol o ansawdd uchel i gynnal ein diwydiannau, darparu ein bwyd, ein haer glân a’n dŵr a chreu swyddi a chyfoeth. Rydym yn ymrwymedig i fyw o fewn yr adnoddau sydd gennym, gan ddefnyddio dim ond ein cyfran o adnoddau’r blaned a’u defnyddio’n effeithlon.” – tud 12

Eto, rhaid cefnogi'r dymuniad, ond gwelwn fod yr FfDC yn cefnogi datblygiadau fel Maes Awyr Caerdydd. 'Does yna ddim gwledigaeth amlwg ar ffyrdd gwahanol o greu cyfoeth heblaw yn y ffurf gyfalafol arferol – sydd yn ei hanfod yn defnyddio adnoddau heb boeni gormod am y problemau a all godi.

“Mae chwarter ein gwlad wedi'i gorchuddio â'n tri pharc cenedlaethol a'n pum ardal o harddwch naturiol eithriadol. Mae gennym gryn nifer o Safleoedd Treftadaeth y Byd ac ardaloedd cadwraeth natur.” – tud 12

Gwers y gorffennol yw fod addewidion am swyddi – waeth pa mor annhebygol – yn aml yn golygu fod y safleoedd hyn yn cael eu niweidio. Ar y llaw arall, mae angen i fentrau cymunedol sydd, yn eu hanfod, yn gyfyngedig o ran maint ac effaith, yn gorfod wynebu'r un gyfundrefn reoleiddio ag y mae cynlluniau enfawr.

“Gwerth Ychwanegol Gros y pen yng Nghymru yn 2017 oedd £19,900 o gymharu â chyfartaledd y DU, sef £27,300.” – tud 12

Nid ydym o'r farn mai GYG yw'r unig fesur perthnasol o werth cymuned a'i phobl. Ond mae'n un ffon fesur barod, a gellir dadlau fod yr ystadegyn hwn yn dangos mai methiant fu cynlluniau'r gorffennol. Pam, felly, argymhell cynlluniau tebyg yn yr FfDC?

“Rydym yn denu ymwelwyr o bob cwr o'r byd, gyda 10% o'n hymwelwyr yn dod o'r tu allan i'r DU. Cafwyd 96 miliwn o ymweliadau dydd gan dwristiaid yn 2017, 10 miliwn o arosiadau dros nos a tua £6.3 biliwn yn cael ei gynhyrchu gan dwristiaeth ar gyfer economi Cymru.” – tud 14

Hoffem weld mwy o arweiniad ar y math o dwristiaeth a gawn yma, ac yn benodol weld camau pendant i ddadwneud effeithiau gwael gor-dwristiaeth. Yn benodol, y ffaith fod nifer o dai yn cael eu prynu yn unsydd ar gyfer twristiaid, a felly'n amddifadu pobl leol o'r cyfle i brynu tai yn eu cymunedau eu hunain. Dylid pennu uchafswm o dai a ganiateir i'r diwydiant hwn.

“Bydd y FfDC, ynghyd â Pholisi Cynllunio Cymru, yn sicrhau bod y system gynllunio, yn genedlaethol, yn rhanbarthol ac yn lleol, yn canolbwyntio ar sicrhau Cymru gydnerth sydd wedi'i datgarboneiddio drwy'r lleoedd rydym yn eu creu, yr ynni rydym yn ei gynhyrchu ac yn ei ddefnyddio, economi gylchol, y tai rydym yn byw ynddynt a'r ffordd rydym yn teithio.” – tud 15

Hoffem weld yr uchelgais hwn yn cael ei wireddu. Fodd bynnag, mae profiad y gorffennol yn codi amheuan os yw'r ewyllys o fewn sefydliadau Cymru i newid yn ddigonol er mwyn sicrhau hyn. Cofiwn y gefnogaeth fu bron yn ddiamod i Wylfa B; y cytundebau caffael cyhoeddus a ddyfarnwyd i gwmnïau estron; a'r ffaith fod cynifer o bobl yn methu fforddio prynu tai neu yn cael trafferth rhentu; - mae rhain i gyd yn golygu y bydd angen ymdrech arbennig. Bydd angen i ddeddfwriaeth Cymru gefnogi'r uchelgais yma os yw i gael ei wireddu.

“Mae ein hadnoddau gwynt a llanw, ein potensial i gynhyrchu ynni solar, ein cefnogaeth i brosiectau mawr a chymunedol a'n hymrwymiad i sicrhau bod y system gynllunio yn rhoi arweiniad cryf ar gyfer gweithgarwch datblygu ynni adnewyddadwy, yn golygu ein bod mewn sefyllfa dda i gefnogi'r sector adnewyddadwy, denu buddsoddiad newydd a lleihau allyriadau carbon.” – tud 15

Eto, rhaid cefnogi'r deisyfiad i hybu ynni adnewyddadwy. Rhaid sicrhau mai'r cymunedau lleol fydd yn elwa fwyaf ar y cynlluniau hyn. Rhaid felly sicrhau mai perchnogaeth leol fydd i'r cynlluniau – byddai 'n trawsnewid ffawd gyllidol cymunedau cyfan. Fel arall, enghraifft arall o ddiwydiant cyfalafol yn defnyddio adnoddau tra'n allforio elw a gawn ni unwaith yn rhagor. Rhaid deddfu er mwyn i hyn ddigwydd. Dylid dyfeisio ffyrdd o gyllido prosiectau cymunedol ac esmwytho'r llwybr drwy'r drysni rheoleiddiol sy'n bodoli.

“Mae'r cysylltiadau rhwng Gogledd Cymru a De Cymru yn dameidiog ac nid oes modd teithio yn y trê'n heb adael y wlad.” – tud 15

Dyma broblem fu'n amlwg ers degawdau lawer. Eto i gyd dydi'r FfDC ddim yn cynnig atebion. Yn lle hynny gwelwn uchelgais i ddatblygu ymhellach gysylltiadau sy'n bodoli'n barod, a mae rheiny'n rhedeg o'r Gorllewin i'r Dwyrain ac i Loegr, gan hwyluso'r ffordd i wanhau ein cymunedau fel y nodwyd yn barod.

“Tai fforddiadwy o ansawdd da yw conglaen cymunedau ac maent yn darparu'r sail i unigolion a theuluoedd ffynnu ym mhob agwedd ar eu bywydau. Mae'r FfDC yn darparu tystiolaeth o'r angen am dai ledled Cymru yn genedlaethol ac yn rhanbarthol. Yn benodol, dengys y dystiolaeth hon fod angen canolbwyntio ar gynyddu nifer y cartrefi fforddiadwy a ddarperir. Mae Llywodraeth Cymru yn targedu ei hymyriadau tai a'i hymyriadau cynllunio at gyflawni'r nod hwn yng nghyd-destun ehangach cynyddu'r cyflenwad ac ymateb i anghenion gwahanol.” – tud 17

Cytunwn fod yna broblem aruthrol ynglyn a thai fforddiadwy. Mae'r annhegwch yn bodoli oherwydd y ffaith fod cyflogau ar y cyfan yn llawer iawn is yng Ngwynedd a Mon na thros y ffin yn Lloegr. Mae modd dadlau fod hyn yn bolisi bwriadol gan Lywodraeth Llundain dros genedlaethau. Nid yw tai newydd yn eu hunain yn ateb. Rhaid edrych yn fanwl ar sut i adfer tai i'w llawn ddefnydd. Rhaid edrych ar ddeddfwriaeth benodol er mwyn gorfodi defnydd o dai sy'n wag, deddfwriaeth i bennu nifer y tai haf ac ail gartrefi mewn ardal, a ffyrdd o sicrhau fod pobl yn medru fforddio to uwch eu pennau. Tra fod perchnogaeth tai yn ddymunol i lawer, nid hwn yw'r unig fodel derbyniol – gwyddom fod rentu yn llawer iawn mwy arferol ar y Cyfandir, er enghraifft.

3. CANLYNIADAU'R FFDC (TUD 18 – 21)

Mewn ardaloedd gwledig, caiff cyfleoedd gwaith a gwasanaethau cymunedol eu cefnogi, er mwyn helpu i ddenu a chadw pobl. Sicrheir cydbwysedd rhwng datblygu a diogelu cymeriad Cymru wledig, gan sicrhau y bydd i'n trefi a'n pentrefi bach ddyfodol disglair fel lleoedd deniadol i fyw a gweithio ynddynt. Caiff y sector amaethyddol a'i gadwyni cyflenwi eu cefnogi er mwyn eu gwneud yn fwy gwydn drwy arallgyfeirio. – tud 18

Credwn mai'r esgeulustod o gymunedau gwledig dros nifer o flynyddoedd gan Lywodraethau ar bob lefel, a gan y sustem gyfalafol, sy'n gyfrifol eu bod ar eu gliniau ar sawl cyfrif. Eto i gyd, mae nhw'n hynod o wydn ac yn llawn o bobl o bob oed sy'n llawn potensial. Mae cefnogi ardaloedd gwledig yn golygu sicrhau fod cynlluniau cymunedol yn cael cefnogaeth o ran cyllid, datblygu a rheoleiddio, ac yn ogystal fod yna ganfyddiad y dylid cadw gwasanaethau lleol yn hytrach na defnyddio rhesymau economaidd yn unig dros gau pethau. Mae yna ddiffyg wedi bod hyd yma i gydnabod fod cymuned yn llawn o ddarnau cysylltiedig sy'n cynnal ei gilydd. Er enghraifft, ni ddylid edrych ar ysgol fel

sefydliad addysgol yn unig, ond fel adnodd sy'n glynu cymuned yn ogystal. Nid yw'r pwyslais a roddir ar ddinasoedd yn y FfDC yn rhoi hyder i ni fod yna newid go iawn yn mynd i ddigwydd.

"Ein nod yw sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050 – sef cynnydd o bron 80% o gymharu â'r lefelau presennol. Os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned, caiff gwaith datblygu ei reoli er mwyn sicrhau bod swyddi a chartrefi ar gael fel y gall yr iaith barhau'n ganolog i hunaniaeth y cymunedau hynny. Mewn mannau eraill bydd awdurdodau addysg yn arwain ar ddatblygu'r seilwaith i alluogi yr iaith ddatblygu fel rhan naturiol, ffyniannus o gymunedau." – tud 20

Cefnogwn hyn yn llwyr. Crefwn fod yn rhaid cael polisiau llawer cadarnach a mwy o adnoddau er mwyn cyrraedd y nod, ac yn benodol ar gyfer tyfu'r Gymraeg fel iaith gymunedol a ddefnyddir yn naturiol. Dylai pob polisi cyhoeddus ystyried y Gymraeg. Er enghraifft, wrth benderfynu pwy sy'n cael symud i fyw i dai cymunedol, dylid sicrhau fod y gallu i siarad Cymraeg yn cyfrif am lawer yn cymunedau lle mae'r Gymraeg yn gryf ar hyn o bryd.

4. STRATEGAETH A DEWISIADAU GOFODOL: STRATEGAETH OFODOL Y FFDC (tud 22 – 43)

"Strategaeth Ofodol: Yr Ardaloedd lle bydd Cymru yn tyfu" – tud 24

"Drwy ganolbwyntio twf ar raddfa fawr ar yr ardaloedd trefol gellir sianelu pwysau datblygu i ffwrdd oddi wrth gefn gwlad a diogelu tir amaethyddol cynhyrchiol. Mae ardaloedd gwledig yn chwarae rôl bwysig fel darparwr bwyd, ynni ac adnoddau mwynol. Mae cefnogaeth gref i gymunedau mewn ardaloedd gwledig; y nod yw sicrhau twf economaidd a chynnydd tai cynaliadwy sy'n canolbwyntio ar gadw a denu pobl o oedran gweithio a chynnal a gwella mynediad at wasanaethau. Yn achos ardaloedd sydd wedi'u dynodi oherwydd eu tirwedd neu eu pwysigrwydd ecolegol, mae mesurau i'w diogelu rhag datblygiadau amhrïodol yn dal i fod ar waith." – tud 24

Efallai mai'r sylw perthnasol yma yw hwn: beth ydyn ni'n ei olygu wrth ddefnyddio'r gair 'Twf'? Gellid honni mai sgil-efeithiau twf sy wedi dod a'r ddaear at ddibyn difancoll i lawer o rywogaethau, gan gynnwys y ddynolryw. Felly nid yw 'Twf ar raddfa fawr' bellach yn syniad i'w groesawu a'i gefnogi.

Gwnaed sylw'n barod am gymunedau gwledig. Bratiog yw'r sylw i ardaloedd gwledig, y tu hwnt i ddymuniadau da, i bob pwrpas. Rhaid cefnogi hynny efo gweithredoedd.

"Polisi 1 – Twf Trefol Cynaliadwy Dylai twf trefol helpu i greu trefi a dinasoedd sy'n gywasgedig ac wedi'u trefnu o amgylch canolfannau trefol a rhwydweithiau trafnidiaeth gyhoeddus a theithio llesol integredig. Caiff datblygiadau dwysedd uwch â chymysgedd o ddefnydd a mynediad da at ganolfannau trefol a chanolfannau trafnidiaeth gyhoeddus, gan gynnwys gorsafoedd Metro newydd a gwell, eu hyrwyddo a'u cefnogi." – tud 26

"Polisi 2 – Cefnogi Canolfannau Trefol Dylid lleoli cynigion ar gyfer cyfleusterau gwasanaethau cyhoeddus o faint sylweddol yng nghanol trefi a dinasoedd. Rhaid defnyddio dull dilyniannol o asesu dyraniadau cynlluniau datblygu a phenderfynu ar geisiadau cynllunio ar gyfer datblygiadau. Dim ond o dan amgylchiadau eithriadol y dylid cymeradwyo cyfleusterau gwasanaethau cyhoeddus o faint sylweddol y tu allan i ganol trefi a dinasoedd." – tud 27

Mae yng Ngwynedd a Mon sawl tref ôl-ddiwydiannol. Rhaid dyfeisio ffyrdd newydd iddynt fod yn hyfyw, neu leihau a heneiddio wnaiff eu poblogaethau. Argymhellwn symud llawer o weinyddiaethau Llywodraeth Cymru i drefi fel hyn. Mae Caerdydd eisoes yn denu pobl i fyw yno, yn cael buddsoddiadau niferus felly mae'r momentwm yna yn barod. Byddai cyfran deg o'r gacen gyhoeddus hon yn gwneud byd o les i'r trefi hyn yng Ngwynedd a Mon.

“Polisi 3 – Buddsoddiad cyhoeddus, Adeiladau Cyhoeddus a Thir Cyhoeddus Bydd buddsoddiadau a daliadau tir Llywodraeth Cymru yn helpu i greu lleoedd cynaliadwy. Byddwn yn gweithio gyda phob perchennog tir cyhoeddus a buddsoddwyr er mwyn sicrhau y caiff datblygiadau newydd o faint sylweddol eu lleoli yng nghanol trefi a dinasoedd y gellir eu cyrraedd ar droed, ar feic neu ar drafnidiaeth gyhoeddus. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol adolygu tir cyhoeddus, sy'n segur ac sy'n cael ei ddefnyddio ar hyn o bryd, er mwyn nodi safleoedd posibl i'w datblygu a'u hailddatblygu, gan gynnwys ar gyfer defnydd cymysg a datblygiadau tai fforddiadwy a fydd yn helpu i greu lleoedd cynaliadwy.” – tud 28

Dylid bob tro sicrhau fod anghenion pobl leol, yn cael blaenoriaeth dros fuddiannau cyfranddalwyr cwmnïau mawrion. Rhaid sicrhau na chaiff adeiladau a thir cyhoeddus eu gwerthu'n rhad i ddatblygwyr sydd a'u bryd ar elw. Yn benodol, rhaid bod yn ofalus iawn cyn coelio unrhyw addewidion am dai fforddiadwy a budd cymdeithasol a wneir gan unrhyw ddatblygwr.

“Polisi 4 – Cefnogi Cymunedau Gwledig Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi cymunedau gwledig cynaliadwy a thwf cymesur priodol mewn trefi a phentrefi gwledig. Mae'n well cynllunio dyfodol ardaloedd gwledig ar lefel ranbarthol a lleol. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol gynllunio'n gadarnhaol i ddiwallu anghenion cymunedau gwledig o ran tai, trafndiaeth, busnesau, gwasanaethau ac arallgyfeirio yn y sector amaethyddol.” – tud 29

Y profiad yw fod nifer gormodol o dai yn cael eu hargymell dan Gynllun Datblygu Lleol ar y Cyd rhwng Gwynedd a Mon. Gan fod yr holl gynllun wedi rhagdybio fod Wylfa B yn mynd i gael ei hadeiladu, mae cynsail y cynllun wedi mynd. Dylid ei ddiwygio'n llwyr ar fyrder. Teg dweud hefyd fod Llywodraeth Cymru wedi nodi cwotâu o dai i awdurdodau lleol, a yrrwyd i raddau gan ystadegau amheus. O ran tai, gwyddom fod yna deimlad y gellir cael caniatâd cynllunio ar gyfer arallgyfeirio hen feudai ar gyfer twristiaeth, ac eto ni chaiff yr un adeiladau yn union eu cymeradwyo i ddarparu cartrefi i blant y ffermydd. Ni all hyn fod yn iawn.

“Polisi 5 – Cyflenwi Cartrefi Fforddiadwy Bydd Llywodraeth Cymru yn cynyddu nifer y cartrefi fforddiadwy a gyflenwir drwy sicrhau y caiff cyllid ar gyfer cartrefi fforddiadwy ei ddyrannu a'i ddefnyddio'n effeithiol. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol ddatblygu fframweithiau polisi cryf sy'n seiliedig ar dystiolaeth er mwyn cyflenwi tai fforddiadwy, gan gynnwys gosod targedau ar gyfer cynlluniau datblygu yn seiliedig ar amcangyfrifon rhanbarthol o'r angen am dai ac asesiadau lleol. Mewn ymateb i anghenion lleol a rhanbarthol, dylent nodi safleoedd ar gyfer datblygiadau a arweinir gan dai fforddiadwy ac ystyried pob cyfle i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy.” – tud 31

Cymeradwywn yr amcan hwn. Bydd rhaid cael manylder ynglyn a chyllido. Rhaid edrych ar beth sy'n wirioneddol fforddiadwy – i lawer yng Ngwynedd a Mon ar gyflogau isel ni fydd byth yn bosibl prynu ty. fel y cyfeiriwyd, mae angen meddwl yn greadigol ar pa fodel neu fodelau y gellid eu defnyddio –

nid perchnogaeth yw'r unig ateb. Hefyd fel y nodwyd dylid edrych ar sut i ddod a thai ac adeiladau segur yn ôl i fod yn dai annedd fforddiadwy.

“Polisi 6 – Cynllunio mewn Parthau Gweithredu ar Ffonau Symudol Mewn Parthau Gweithredu ar Ffonau Symudol, bydd awdurdodau cynllunio lleol a gweithredwyr telathrebu yn cydweithio i wella signal ffonau symudol gan nodi safleoedd ac adeiladau addas ar gyfer cyfarpar a seilwaith newydd. Rhoddir cryn bwys ar yr angen i wella signal ffonau symudol a chynyddu'r manteision economaidd sy'n gysylltiedig â hynny. Felly, ceir rhagdybiaeth o blaid seilwaith telathrebu symudol newydd, ar yr amod na fydd yn cael unrhyw effeithiau andwyol sylweddol ar y dirwedd.” – tud 32

Cytunwn.

“Polisi 7 – Cerbydau Allyriadau Isel iawn Mae Llywodraeth Cymru o blaid cynyddu'r defnydd o gerbydau allyriadau isel iawn. Byddwn yn gweithio gyda Llywodraeth y DU, awdurdodau lleol, y sector ynni a busnesau i gynllunio ar gyfer cyflwyno seilwaith gwefru cerbydau trafnidiaeth ac wedyn eu cyflwyno, gan gynnwys creu rhwydwaith o bwyntiau gwefru cyflym er mwyn i gerbydau trydanol allu teithio pellteroedd hwy ledled Cymru.” – tud 32

Cytunwn. Mae'n bosib y gallai mentrau cymunedol elwa o hyn. Hefyd mae'n bwysig lleihau'r nifer o deithiau – hyd yn oed mewn cerbydau trydan!

“Polisi 8 – Fframwaith strategol ar gyfer gwella bioamrywiaeth a sicrhau bod ecosystemau yn wydn Er mwyn gwella bioamrywiaeth a sicrhau bod ecosystemau yn fwy gwydn, bydd Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid allweddol yn nodi'r canlynol: • ardaloedd y gellid eu diogelu fel rhwydweithiau ecolegol am y gallent fod yn bwysig o ran addasu i newid yn yr hinsawdd a phwysau eraill, o ran adfer neu greu cynefinoedd, neu sy'n darparu gwasanaethau ecosystemau allweddol, er mwyn sicrhau na fydd gwaith datblygu yn y dyfodol yn amharu'n ormodol arnynt. • cyfleoedd lle y gellid manteisio i'r eithaf ar seilwaith gwyrdd strategol fel rhan o gynigion datblygu, lle mae angen defnyddio atebion sy'n seiliedig ar natur fel dull allweddol o sicrhau twf cynaliadwy, cysylltedd ecolegol, cydraddoldeb cymdeithasol a llesiant y cyhoedd. Dylai awdurdodau cynllunio gynnwys y safleoedd hyn yn strategaethau a pholisïau eu cynlluniau datblygu er mwyn hyrwyddo a diogelu'r swyddogaethau a gyflawnir ganddynt a'r cyfleoedd a gynigir ganddynt. Ym mhob achos, dylai camau gweithredu cronnol tuag at wella bioamrywiaeth a gwneud ecosystemau yn fwy gwydn gael eu dangos fel rhan o gynigion datblygu drwy ddulliau arloesol seiliedig ar natur o gynllunio safleoedd a dylunio'r amgylchedd adeiledig.” – tud 33

Tra'n cytuno'n llwyr a'r polisi, pryderwn fod polisïau economaidd am gael blaenoriaeth fel yn y gorffennol. Ni fyddai hynny'n gynaliadwy, ac wrth gwrs byddai'n anghyfrifol o ran gweithredu ar lefel y byd. Dro ar ôl tro yn y gorffennol, gwelwyd caniatâd yn cael ei roi i ddatblygiadau niweidiol os y cynigiai'r datblygwr fesurau lliniaru. Y gwir yw fod lliniaru yn rhagdybio niwed, a nid yw'r mesurau yn medru adfer y golled.

“Polisi 9 – Y goedwig genedlaethol Mae Llywodraeth Cymru yn ymrwymedig i ddatblygu goedwig genedlaethol a bydd yn nodi safleoedd a dulliau cyflawni priodol er mwyn cyflawni'r nod hwn. Caiff camau gweithredu i ddiogelu lleoliadau ar gyfer y goedwig genedlaethol eu cefnogi.” – tud 35

Bydd plannu mwy o goed yn beth da. Rhaid gofyn cwestiynau er mwyn sicrhau na fydd y polisi yn cael ei gamddefnyddio ar gyfer dibenion elw, osgoi trethiant, a difetha cynefinoedd efo coed

conwydd. Pwy fydd piau'r goedwig? Pwy fydd yn ei rheoli? Beth fydd llais y gymuned leol? Fedrwn ni ddatblygu diwydiannau gwyrdd yn y goedwig?

“Strategaeth ofodol: Pweru a chynhesu lleoedd gan ddefnyddio ynni adnewyddadwy a Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol” – tud 36

“Ein blaenoriaeth ofodol yw bod datblygiadau gwynt a solar mawr yn cael eu cyfeirio at yr Ardaloedd â Blaenoriaeth ar gyfer Ynni Gwynt ac Ynni Solar a ddangosir ar dudalen 42. Ceir rhagdybiaeth o blaid datblygiadau ynni gwynt ac ynni solar mawr ar y tir yn yr ardaloedd hyn, derbynnir egwyddor newid tirwedd a chanolbwyntir ar sicrhau'r manteision mwyaf a lleihau'r effeithiau cymaint â phosibl. Caiff cymunedau eu diogelu rhag effeithiau cronol sylweddol er mwyn osgoi sefyllfaoedd annerbyniol lle y gallai aneddiadau llai o faint, er enghraifft, gael eu hamgylchynu, o bosibl, gan gynlluniau gwynt mawr.” – tud 36

“Polisi 10 – Ynni Gwynt ac Ynni Solar mewn Ardaloedd â Blaenoriaeth Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi datblygiadau ynni gwynt ac ynni solar mawr yn yr Ardaloedd â Blaenoriaeth a nodwyd ar gyfer Ynni Solar ac Ynni Gwynt. Ceir rhagdybiaeth o blaid datblygu ar gyfer y cynlluniau hyn ac, o ganlyniad, derbynnir egwyddor newid tirwedd. Wrth benderfynu ar geisiadau cynllunio ar gyfer datblygiadau ynni gwynt ac ynni solar mawr ar y tir mewn Ardaloedd â Blaenoriaeth, rhoddir cryn bwys ar gyfraniad y cynnig at leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr a chyflawni ein targedau ar gyfer datgarboneiddio ac ynni adnewyddadwy. Mae'n rhaid i geisiadau cynllunio ddangos sut mae'r manteision cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol mwyaf wedi'u sicrhau i'r gymuned leol.” – tud 38

Dynodwyd ardal eang o Ynys Mon ar gyfer hyn. Mae hyn yn ymddangos fel gor-ddiwydiannu'r tirwedd. Os y gorfodir unrhyw ddatblygiad o'r fath, yna dylai fod yn eiddo'r gymuned leol yn hollol, drwy ddyfeisio cyllido derbyniol a strwythur rheoli. Credwn mai cwmnïau mawr sydd fwyaf tebygol o elwa ar gynlluniau mawr a dylid eu rhwystro rhag manteisio ar draul y boblogaeth leol. Mae'r adnoddau cerrynt a llanw, ac ynni gwynt yn y mor yn llawer mwy cydnaws a'r ynys. Byddem hefyd yn argymhell rhaglen drwyadl o greu ynni adnewyddadwy ar bob adeilad cyhoeddus, a'i gwneud yn amod ar dai newydd. Byddai hyn yn mynd ymhell i ddiwallu'r angen am ynni gwyrdd heb newid y tirwedd yn eithafol.

“Polisi 11 – Ynni Gwynt ac Ynni Solar y Tu Allan i Ardaloedd â Blaenoriaeth Y tu allan i Ardaloedd â Blaenoriaeth ar gyfer Ynni Solar ac Ynni Gwynt, mae'n rhaid i geisiadau cynllunio ar gyfer datblygiadau ynni gwynt ac ynni solar mawr ddangos bod y cynnig yn dderbyniol, yn unol â'r meini prawf isod. Mae'n rhaid i geisiadau cynllunio ddangos sut mae'r manteision cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol mwyaf wedi'u sicrhau i'r gymuned leol.” – tud 40

Cytuno. Mae'r egwyddorion yn gywir. Dylai mentrau bach cymunedol gael cefnogaeth.

“Polisi 12 – Ynni Gwynt ac Ynni Solar mewn Parciau Cenedlaethol ac Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol Nid yw datblygiadau ynni gwynt nac ynni solar mawr ar y tir yn dderbyniol mewn Parciau Cenedlaethol nac Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol.” – tud 40

Cytuno. Dylai mentrau bach cymunedol gael cefnogaeth.

“Polisi 13 – Datblygiadau Ynni Adnewyddadwy Eraill Penderfynir ar gynigion ar gyfer prosiectau cynhyrchu ynni adnewyddadwy mawr eraill (10MV a throsodd) yn unol â meini prawf Polisi P11.” – tud 41

Cytuno.

“Polisi 14 – Ardaloedd â Blaenoriaeth ar gyfer Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol Mewn Ardaloedd â Blaenoriaeth ar gyfer Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol, dylai awdurdodau cynllunio nodi cyfleoedd i sefydlu Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol a sicrhau y cânt eu hintegreiddio mewn datblygiadau newydd neu rai sy’n bodoli eisoes.” – tud 43

Cymeradwyo lle mae’n addas.

“Polisi 15 – Uwchgynllunio ar gyfer Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol Lle y bo’n ddichonadwy, dylai fod gan ddatblygiadau defnydd cymysg mawr Rhwydwaith Gwres Rhanbarthol. Dylai ceisiadau cynllunio ar gyfer datblygiadau o’r fath baratoi Uwchgynllun Ynni er mwyn cadarnhau ai Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol yw’r opsiwn mwyaf effeithiol ar gyfer cyflenwi ynni ac, ar gyfer prosiectau dichonadwy, gynllun i’w rhoi ar waith.” – tud 43

Dylai unrhyw gynllun mawr gael cefnogaeth y gymunrd leol, a hynny’n dilyn proses addysgu diduedd yn hytrach na phropaganda unochrog.

5. Y Rhanbarthau – tud 44

Rhanbarth Gogledd Cymru yn cynnwys holl siroedd y Gogledd.

“Nid yw trefniadau rhanbarthol anffurfiol gan gynnwys ymrwymadau i gydweithio drwy Gynlluniau Datblygu Lleol traddodiadol na dulliau cynllunio rhanbarthol nad ydynt yn arwain at lunio Cynllun Datblygu Strategol, yn gyfystyr â’r math o gynllunio rhanbarthol sy’n ofynnol gan y FfDC.” – tud 44

Anghytunwn a’r polisi hwn. Bydd Gwynedd a Mon yn dod dan fawd ardaloedd mwy poblog y Gogledd-Ddwyrain, sydd yn naturiol – ac yn ddigon teg – efo blaenoriaethau gwahanol. Ymylol felly fydd y Gogledd-Orllewin i Gynllun Datblygu Strategol fydd yn cael ei orfodi gan gorff gyda rhai aelodau heb eu hethol gan y cyhoedd. Bydd Gwynedd a Mon mewn peryg o fod yn chwarae i ymwelwyr gyda is-ddosbarth o bobl leol ac o dramor yn eu gwasanaethu.

“Polisi 16 – Polisiâu Strategol ar gyfer Cynllunio Rhanbarthol Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol ymgorffori creu lleoedd fel egwyddor gyffredinol a dylent nodi’r canlynol ar gyfer y rhanbarth (a lle y bo angen CDLlau cyfansoddol): • strategaeth ofodol; • hierarchaeth aneddiadau; • y ddarpariaeth a’r gofyniad tai; • anghenion sipiwn a theithwyr; • darpariaeth cyflogaeth; • yr ardaloedd gofodol ar gyfer cynnydd tai a chyflogaeth strategol ac ynni adnewyddadwy ac ar gyfer nodi lleiniau gwyrdd, coridorau gwyrdd a thirweddau o bwys cenedlaethol; • lleoliad gwasanaethau allweddol, trafniadaeth a seilwaith cysylltedd; • fframwaith ar gyfer rheoli adnoddau naturiol ac asedau diwylliannol yn gynaliadwy; • rhwydweithiau ecolegol a chyfleoedd i ddiogelu neu wella cysylltedd y rhwydweithiau hyn; • fframwaith cydgysylltiedig ar gyfer echdynnu mwynau a’r economi gylchol, gan gynnwys trin a gwaredu gwastraff. Mae Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i Gynlluniau Datblygu Strategol gael eu cyflwyno ym mhob un o’r tri rhanbarth er mwyn i ofynion y polisi hwn gael eu bodloni.”

Mae hyn yn swnio'n dda, ond eto ofnwn beth fydd effaith manwl Cynllun Strategol ar Wynedd a Mon. Nodwn ein pryderon am dai, am gyflogaeth, am ymarferiad yr economi gylchol, ac am waredu gwastraff niwclear os cyfyd y broblem.

“Polisi 17 – Wrecsam a Glannau Dyfrdwy. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi Wrecsam a Glannau Dyfrdwy fel y prif ffocws ar gyfer twf a buddsoddiad rhanbarthol. Dylid cynnal a gwella rôl Wrecsam a Glannau Dyfrdwy yn rhanbarth y Gogledd ac ardaloedd trawsffiniol ehangach Gorllewin Swydd Gaer a Chaer a Dinas-Ranbarth Lerpwl.” – tud 49

‘Rydym yn hollol wrthwynebu y pwyslais ar y berthynas rhwng yr ardaloedd hyn a Lerpwl a Chaer. Tra’n cydnabod fod yna gysylltiadau pwysig, ein barn ni yw y bydd hyn ar draul Gwynedd a Mon, ac yn prysuro’r duedd i golli Cymry o’n hardaloedd ni, a hybu mewnfudiad o bobl nad ydi’r Gymraeg o angenrhaidd yn bwysig na pherthnasol iddynt. Nodwn fod yna uchelgais am y ‘Northern Powerhouse’ sy’n ymestyn hyd at lannau Humber. Nid ydym yn gweld yr un uchelgais i gysylltu economi Gogledd Cymru efo economi De Cymru. Mae hyn yn ymddangos yn wrthnysig fel polisi Llywodraeth Cymru, o bawb. Yn ogystal, ofynnwn unwaith eto y cwestiynau am ‘dwf’, a’r syniad sy’n cael ei dderbyn ei fod yn beth da.

“Polisi 18 – Aneddiadau Arfordirol yng Ngogledd Cymru Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi’r arc arfordirol adeiledig o Gaernarfon i Lannau Dyfrdwy fel y ffocws ar gyfer twf a reolir, gan adlewyrchu’r rôl isranbarthol bwysig y mae’r ardal hon yn ei chwarae wrth gefnogi’r brif ardal dwf a nodwyd, sef Wrecsam a Glannau Dyfrdwy. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol ledled y rhanbarth gydnabod rôl y coridor hwn fel ffocws ar gyfer tai, cyflogaeth a gwasanaethau allweddol.” – tud 51

Ni fyddem yn honni ei fod yn fwriadol, ond mae’r polisi yma hefyd yn debygol o ymestyn a chryfhau dylanwad Gogledd Lloegr ar Ogledd Cymru, a thueddu i droi yr ardal hon yn ardal ar gyfer cymudo i waith yn Lloegr a Glannau Dyfrdwy a Wrecsam. Wrth gwrs mae hyn yn creu mwy o drafnidiaeth sy’n mynd yn groes i’r weledigaeth werdd yn y FfDC.

“Polisi 19 – Lleiniau Glas yng Ngogledd Cymru Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi’r rôl y mae cynlluniau datblygu rhanbarthol yn ei chwarae wrth nodi a sefydlu lleiniau glas i reoli ffurf a thwf trefol yng Ngogledd Cymru, yn enwedig o amgylch Wrecsam a Glannau Dyfrdwy. Dylai cynlluniau rhanbarthol ystyried y gydberthynas rhwng unrhyw leiniau glas newydd a’r llain las yng Ngorllewin Swydd Gaer a Chaer.” – tud 51

Mae’r syniad o leiniau glas i’w ganmol. Mae lleihau y nifer o ddatblygiadau sy’n dwyn tir glas yn hollbwysig.

“Yn ôl amcangyfrif canolog Llywodraeth Cymru bydd angen 19,400 o gartrefi ychwanegol yn y rhanbarth tan 2038 a thros y 5 mlynedd cyntaf (2018-19 i 2022/23) fod angen i 51% fod yn dai fforddiadwy.” – tud 51

Fel y crybwyllwyd, mae lle cryf i gredu fod yr amcangyfrif yn wallus, a mae peryg i Wynedd a Mon orfod derbyn ‘cwotau’ am dai er mwyn bodloni targedau yn hytrach na chwrrdd ag anghenion lleol. Unwaith eto, credwn fod yna le canolog i adfer tai gwag a thai sydd ddim yn cael eu defnyddio’n aml i’w gwir bwrpas – sef bod yn gartrefi. Byddai hyn yn lleihau’n sylweddol yr angen am dai newydd.

“Dylai penderfyniadau strategol ynghylch lleoliad gwasanaethau a seilwaith allweddol gefnogi ardaloedd adeiledig sy’n bodoli eisoes a chael eu gwneud ar lefel ranbarthol, gan sicrhau eu bod wedi’u lleoli yn y lleoedd mwyaf hygyrch a chynaliadwy a’u bod yn cefnogi camau gweithredu i fynd i’r afael ag anghydraddoldeb ac amddifadedd a gwella cysylltiadau ag ardaloedd cyfagos yn Lloegr.” – tud 51

Heblaw am y cyfeiriad at ardaloedd cyfagos yn Lloegr, mae hyn i’w ganmol.

“Y Gymraeg.

Gyda mwy na 200,000 o siaradwyr Cymraeg ledled y rhanbarth a chrynoadau o aneddiadau lle y siaredir Cymraeg fel iaith gyntaf llawer o bobl, mae’n bwysig bod cynlluniau datblygu yn ystyried y gydberthynas rhwng tai strategol, trafndiaeth a thwf economaidd, a’r Gymraeg.” – tud 52

‘Rydym eisoes wedi gwneud sylwadau ar hyn.

“Dylai’r Cynllun Datblygu Strategol gael ei lywio gan Fargen Twf Gogledd Cymru a cheisio hwyluso’r gwaith o’i chyflawni.” – tud 52

Gweledigaeth wedi ei hadeiladu ar sylfeini simsan Wylfa B yw’r Fargen Twf. Mae’n hollol anghydnaws a’r hyn sydd ei angen ar Wynedd a Mon, a dydi’r pwyslais ar ddibynnu ar ddenu busnesau mawr cyfalafol ddim i’w gymewadwyo ar gyfer y rhanbarth gyfan. Ymddengys fod yna ystyfnigrwydd llwyr i gydnabod fod y Fargen yn wallus drwyddi draw. Dylai gwleidyddion fod yn ddigon doeth i newid eu meddyliau.

“.....canolbwyntio ar ymchwil a datblygu ym maes technegau gweithgynhyrchu uwch a datblygu sgiliau, ar gyfer y sector aerofod gweithgynhyrchu uchel ei werth, y sector modurol, y sector niwclear a’r sector bwyd.” – tud 52

Nid oes yna le i’r sector niwclear ym mynd ynni’r dyfodol. ‘Does dim rhaid mynd dros y rhesymau, ond mae yna ymlyniad sy’n ymylu ar fod yn bathetig i’r diwydiant hwn gan lawer o’n gwleidyddion ac uchel swyddogion cyhoeddus. Mae hefyd, wrth gwrs, yn mynd yn hollol groes i ddyheadau Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015.

“Polisi 20 – Porthladd Caergybi

Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda gweithredwyr y porthladd, awdurdodau lleol a buddsoddwyr er mwyn helpu i ddatblygu’r porthladd a hwyluso buddsoddiad newydd er mwyn sicrhau y caiff ei rôl fel porth strategol ei chynnal a’i hehangu. Mae buddsoddi i gynyddu capasiti’r porthladd i dderbyn llongau mordeithio yn cael ei gefnogi. Dylid rheoli datblygiadau newydd o amgylch y porthladd yn ofalus er mwyn sicrhau na chyfyngir neu nad amherir ar unrhyw gynlluniau i ehangu’r porthladd ymhellach neu ei newid.” – tud 53

Cytunwn fod Caergybi yn bwysig iawn a fod angen gwarchod buddiannau’r dref a’i phorthladd.

“Polisi 21 – Cysylltiadau Trafnidiaeth â Gogledd-orllewin Lloegr

Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag awdurdodau lleol a rhanbarthol yng Nghymru a gogledd orllewin Lloegr er mwyn sicrhau bod buddsoddiadau mewn trafndiaeth, gan gynnwys ym Metro

Gogledd Cymru, yn atgyfnerthu cysylltiadau trafnidiaeth trawsffiniol. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol helpu i wella cysylltiadau trafnidiaeth rhwng Gogledd Cymru, Caer, Lerpwl a Manceinion a chynllunio twf er mwyn manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd a allai ddeillio o gysylltedd rhanbarthol gwell.” – tud 53

‘Dydym ni ddim yn ymddiheuro am ddweud yn hollol eglur eto ein bod yn gwrthwynebu’r pwyslais yn y polisi hwn ar wella cysylltiadau efo Caer, Lerpwl a Manceinion, tra yr esgeulusir cysylltiadau rhwng Gogledd a De Cymru.

“Polisi 22 – Gogledd-orllewin Cymru ac Ynni

Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi Gogledd-orllewin Cymru fel lleoliad ar gyfer datblygiadau ynni newydd a buddsoddiad. Dylai datblygiadau ynni newydd gefnogi cymunedau lleol a rhanbarthol; darparu swyddi a sicrhau buddsoddiad mewn hyfforddiant a sgiliau; a gweithio gyda phrifysgolion a busnesau ledled y rhanbarth a Gogledd-orllewin Lloegr i gydgyssylltu buddsoddiad newydd a manteisio i'r eithaf arno er mwyn cefnogi'r rhanbarth ehangach. Wrth benderfynu ar unrhyw geisiadau am orsafoedd ynni niwclear yn y rhanbarth hwn, dylid ystyried yr angen am ragor o gapasiti cynhyrchu ynni anadnewyddadwy, eu cyfraniad at gymysgedd ynni Cymru, eu heffeithiau ar yr amgylchedd naturiol a hanesyddol a'r manteision economaidd y byddent yn eu sicrhau i'r rhanbarth.” – tud 54

Unwaith eto, ‘rydym yn hollol wrthwynebus i unrhyw ddatblygiad niwclear. Ymddengys o’r polisi hwn fod yna densiynau mewnol o fewn llywodraeth Cymru ar y pwnc – byddem wrth ein boddau pe buasech yn anghofio niwclear a chanolbwyntio ar ynni adnewyddadwy, cymunedol.

“Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi menter Arc Niwclear y Gogleddorllewin sy’n weledigaeth a rennir (â Llywodraeth y DU, prifysgolion a’r Labordy Niwclear Cenedlaethol) i sicrhau’r effeithiau cadarnhaol y gallai’r sector niwclear eu cael o ran buddsoddi, sgiliau a hyfforddiant. Mae Rhaglen ‘Ynys Ynni Môn’ hefyd yn ceisio cydgysylltu camau gweithredu o amgylch datblygiadau ynni newydd er mwyn sicrhau’r manteision mwyaf posibl i’r ardal. Gallai’r cynllun arfaethedig i adeiladu gorsaf ynni niwclear Wylfa Newydd ddod â manteision sylweddol o ran cyflogaeth, hyfforddiant a manteision economaidd cysylltiedig eraill ledled y rhanbarth cyfan os penderfynir bwrw ymlaen â’r cynllun. Gallai Adweithyddion Modiwlwr Bach (niwclear) gynhyrchu ynni carbon isel yn y rhanbarth. Mae Trawsfynydd yn cael ei hyrwyddo gan Fwrdd Cyngori Ardal Fenter Eryri ar hyn o bryd fel safle posibl ar gyfer Adweithydd Modiwlwr Bach gan adeiladu ar y capasiti a’r arbenigedd technegol sector-benodol sydd ar gael yn lleol. Gallai manteision economaidd posibl datblygiadau niwclear newydd, yn enwedig o ran creu swyddi uchel eu gwerth, sbarduno datblygu rhanbarthol. Fodd bynnag, bydd angen pwysu a mesur yr ystyriaethau hyn yn erbyn yr effaith hirdymor y gallai’r datblygiadau mawr hyn eu cael ar ardaloedd sensitif a’r amgylchedd oddi amgylch.” – tud 54

Afraid ailadrodd ein gwrthwynebiad i niwclear eto. Ond mae’r paragraff uchod yn hollol ddeinosoraidd. Ymddengys nad oes gan yr awduron y syniad lleiaf am dranc y diwydiant niwclear yn fyd eang.

.....

Casgliadau SAIL am y FfDC

1. Mae'r gefnogaeth i ynni adnewyddadwy i'w gymeradwyo, cyn belled a'i fod mewn dwylo cymunedol.
2. Mae'r strwythur rhanbarthol yn debygol o fod yn niweidiol i'r Gymraeg a chymunedau Gwynedd a Mon.
3. Mae'n wrthun fod pwyslais drachefn a thrachefn ar wella cysylltiadau efo Gogledd Lloegr, tra nad oes yna fawr ddim am wella cysylltiadau rhwng Gogledd Cymru a De Cymru.
4. Mae'r FfDC wedi ei adeiladu er mwyn parhau'r drefn gyfalafol sy wedi methu'n druenus. Mae Bargen Twf Gogledd Cymru yn rhan o'r un meddylfryd.
5. Mae'r uchelgais am wlad ac economi mwy gwyrdd yn glodwiw, ond yn mynd yn groes i ddatblygiadau diwydiannol mawr a gefnogir.
6. Mae'r gefnogaeth i ynni niwclear yn dangos diffyg crebwyll anhygoel.
7. Mae'r gefnogaeth a ddymunir ei roi i gymunedau yn ddibynnol ar gefnogaeth gan Lywodraeth Cymru, yn gyllidol a drwy ddeddfwriaeth ffafriol. Nid oes eglurder sut mae hyn am ddigwydd. Mae ein cymunedau yn haeddu gwell na bod yn gyfle i wleidydd cael tynnu ei lun wrth agor rhyw ganolfan neu'i gilydd.

Paratowyd ar ran SAIL gan Robat Idris, [REDACTED]